

Bir kitap yayımlandığı günden yarım asır sonra da aynı iddiayı taşıyorsa ve okurun hayatına dokunuyorsa o zaman klasik olur! Tıpkı "Parasız Yatılı" gibi. Sırrı ise Fûruzan'ın iddiasında: "Klasik sıfatını alabilen sanat yapıtları insanlığın serüvenini, yaralanan, ezilen toplumları kayda geçirebilenlerdir."

"Ezilen toplumları kayda geçirebilenler klasik olur"

EFNAN ATMACA
efnanatmaca@gmail.com

Hiç yaşlanmayan kitaplar vardır. Her dem genç, hep yaşsız. 'Parasız Yatılı' dersem, anlarsınız ne demek istediğimi. Füzuran'ın "Parasız Yatılı"sı bu yıl 50'nci yılını kutluyor. 50. yıla yakışır bir baskı ve üzerinde yazarının onu yazdığı yıllara ait bir fotoğrafıyla yayımlandı kitap. Okumadıysanız hemen alın, okuduysanız da bir kez daha kaybolun Füzuran'ın öykülerinde. Yarım asır önceden bizlere seslenen bu kahramanlar zarafeti, saflığı, hayal kırıklığını, sahip olunanları yetinmeyi anlatıyorlar. Hepsinin hikâyesi öğüt yeni nesillere. Yazarı Füzuran ise tıpkı kitabı gibi yaşsız bir yazar. 50. Yılda onunla konuşma fırsatı da bulduk.

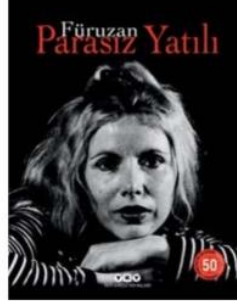
"Parasız Yatılı" kim bilir kaç nesli büyüttü, kaç nesile hayat yolunda mihmandar oldu, kaç kadının güzünü ve yolunu açtı... Siz 50 yıl önceye dönseniz, öyküleri kaleme aldığınız günlere. Ne hayal ediyordunuz bu kitabın yolculuğu için? Elli yıl sonra "Parasız Yatılı"ya bakmak yaşadığımız ülkeye ancak yeniden bakmakla olabilir benim için. Üstelik kadınlarla ilgili acımasızlığın giderek arttığı, erkek her şeydir(!) eğitimiyle yetiştirilmiş kocaların sevgililerin hayatın giderek artan zorlamalarıyla, akıl dengelerini de yitirerek her gün en az iki kadını öldürdüğüne tanık oluyoruz. Sevgililer, sevgi, eş, hayat arkadaşı, insan hayatında yaşamayı taçlandıran sözcüklerin geldiği noktaya bir bakar mısınız? Toplumumuz derin umarsızlıklar içinde çalkalanıyor. Yaşadıklarına neden olan sorunları sorgulamanın da çok çok ötesindedir.

Öykülerinizin kahramanları hayatın kıyısında kalmış, yan rolle yetinmiş kahramanlar. Onların dünyasında etkileyen neydi sizi?

"Parasız Yatılı"nın anlattığı kahramanların yeniden yorumlanmasını yapmak, benim açımdan olanaksızdır, yabancılaşmayı getirir.

Ben yıllar önce okumuştum 'Parasız Yatılı'yı. Çok etkilenmiştim. 50. yılı sebebiyle yeniden okuduğumda ilk okuduğumdan da çok etkilendim. Zamanın ötesinden seslenen öykülerdi. Çok genç, hiç yaşlanmamış öyküler. Sizce hiç eskimemesinin, aynı etkiyi her okuduğunda okura geçirmesinin sırrı nedir?

Ben de büyürken, ilk gençlik yıllarıma geçerken sayısı epey olan okuduğum, edebiyat saydığım kitaplar, diğer sanatlarla ilgili; plastik sanatlar, drama sanatları, sinema, onlarla karşılaşmalarımda hemen beğeniveriyordum hepsini. Sonra okuduklarım arasından bazılarının beni etkilemiş olduğunu ayımsadım. Ve dönüp onları yeniden okudum. Böylece nelerin değerli olduğunu öğrenmeye başlamıştım. Bilgi birikiminiz arttıkça karşılaştığınız sanat yapıtlarına bakma, algılama, değerlendirme katsayı-

"Parasız Yatılı"
Füzuran
Yapı Kredi Yayınları
35 TL
Yaşantı

nız da o ölçüde yükselir. Klasik niteliğine ulaşmışların müzik, resim, drama, edebiyat sanatları hatta mimari de dahil, ölçütlerinin neleri içerdiğini, niçin klasik sayıldıklarını öğrenirsiniz, seçici olursunuz. Bu öğrenmeler hayatınızı öylesine zenginleştirir ki aklınızın, belleğinizin hazinelerini oluştururlar. Elbette varılan sonuç, size epey bir keskin eleştirel görme(!) getirecektir. Bundan niçin kaçınmalı ki? Daha yetkin olana ulaşmanın yolu yüzyıllardır buradan geçmiyor mu? Cervantes'in ünlü "Don Quijote"u 16. yüzyılda yazmış bir

roman. O korkunç Ortaçağ'dan tam aydınlanmaya geçiş yüzyılı. Başkahramanın ve yardımcısının kimliklerinden, onların aracılığıyla değişmekte olan dünyadan, bize ne çok şey yansıtılır. Bu kitap bir tarih araştırması değildir, bir sanat eseridir. Demek ki, klasik sıfatını alabilen sanat yapıtları insanlığın serüvenini, yaralanan, ezilen toplumları kayda geçirebilenlerdir.

Sizin öykülerinizdeki kahramanların sahip çıktığı erdemler bugün aynı değeri görmüyor benim izlenimlerime göre. Siz ne dersiniz? İnsanların o yıllarda taşıdığı erdemler değişti mi? Toplumsal bir çöküş mü yaşıyoruz bir anlamda? Her şey değişir. Önemli nokta değişimle evrilen toplumların ne gibi değerlere(!) yöneltildiğidir. Sorgulanacak olan bu. Şu anda ülkemize bakarsak değişimin olumlu olduğunu açıklayabilmek asla olası değil. Gerçeklerin silinmeye çalışıldığı, düşünce özgürlüğünün zapturapta alındığı günlerden geçiyoruz. Bektaş dedelerinin dediği gibi, "bu da geçer yahu." Elbette geçer de umalım ki verdiği hasarlar, yıkımlar giderek daha derinleşmesin, uzun yıllar kalıcı olmasın.

"Haraç" adlı öykünüz benim için kitabın en etkileyicilerinin başında geliyor. Servet Hanım'ın naifliği, saflığı, yaşadığı her şeye karşı tevekkülle yaklaşması ve hayattan beklentisizliği beni hep çok etkilemiştir. Hâlâ var mı sizce Servet Hanım gibi saf yürekler? Ve bir gün onlar kazanacak mı bu dünyada?

Saflığın bir yanında da çabuk kandırılmak vardır. Servet Hanım'ların hayattan alabildikleri kırıntı niteliğindeki paylarla yetinmeleri içimizi burksa da toplumda değiştirilmesi gerekenlerin neler olduğunu açıkça bilmemiz, çözmemiz zorunludur. Her anlamda eşitlikçi bir toplum yaratmamız için tüm bellek kirlenmelerimizi artırarak aydınlık bir geleceğe yürümemiz ancak böyle olasıdır.

Yıllar önce Doğan Hızlan'la yaptığınız bir söyleşide kendinizi "Bir İstanbul Yazarı" olarak nitelendirdiniz. "İstanbul'un dokusu benim için her zaman keşfedilebilir bir doku. Yani, tekrar tekrar keşfedilebilir bir doku," demişsiniz. Bugün keşfettiğiniz doku için neler söyleyebilirsiniz?

“KADIN DOĞULMAZ, KADIN OLUNUR”

Öykülerinizde kadınların kadın olma bilincini tartışıyor sunuz arka planda. Kadına biçilen rolleri gösteriyorsunuz ve onları eleştiriyorsunuz. Bu 50 yılda öykülerdeki sizin kadınlarınız kendinden sonra gelen kadınları nasıl değiştirdi? Kadın olma bilinci gelişti mi?

Bu sorunuza evet diyebilirim. Özellikle bizim yer aldığımız haritaya bakarsak. Kadınların hayat paylarına da ayrıca bakarsak, “bu pay sözcüğü özgürlük anlamındadır” zorlu bir karşı direncin sürdürülmesi sonucu, kadın hareketleri bir ileri bir geri yol almaktadır. Engellemelere gelince; kadına toplumda verilen, yüzlerce yıldır edindirilen rolün değişmesi amaçlanmaktadır. 1949’da Simone de Beauvoir’in unutulmaz kitabı “İkinci Cinsiyet”teki değerlendirmesinde, yaşananları nasıl da keskin bir bakışla açıklamıştır. Beauvoir’in bu yaşananlara getirdiği unutulmaz, çok önemli bir vurgusu daha vardır; “Kadın doğulmaz, kadın olunur.” Çünkü yüzyıllardır sıkıca yerleştirilmiş algılarla kadınlar sürgit değiştirilmektedir. Demek ki, birinci cinsiyet erkek her şey egemendir. Beauvoir’in bu çalışması konuyla ilgili aydınlatıcı, güçlü kanıtlar ortaya koymuştur. 1970’lerde bütün dünyada feminist hareket giderek güç kazanmaktadır. Amerikalı Kate Millet’in çok etkileyici kitabı, “Cinsel Politika”da da aynı konu irdelenir. Bu iki cinsin arasın-

daki biyolojik farklılık, erkeğin beden gücünün yüksek olması, birinci cins olmasına yeterli sayılmıştır. Oysa bu iki cinsin biyolojik yaratılış özellikleri bir güzellik olarak niçin algılanamaz? Bunda elbette erkek egemen toplumların sorunun değişmemesindeki diretmeleri, hastalıklı baskıcı yaptırımları sürekli yer almaktadır. Bugünlerde bunun en somut kanıtlarından biri önümüze konuldu. İstanbul Sözleşmesi iptal! Özgür olma hakkını savunanlar buna karşı çıktılar ve çıkmaya devam edecekler. Eşitliğin getireceği barışı, sevgiyi, gelişmeyi nasıl anlatmalı bunlara? Ya yöneticilerden birinin şu korkunç açıklamasına gelirse, “Bugünlerde az kadın öldürüldü. Demek ki, durum toparlanacak.” Benzeri yorumlarla iyi günlerin kadınları beklediği müjdeleniyor! İnanılmaz şaşırtıcı bir mantık. Mantık mı? Feministler yollarına devam edecekler. Çünkü onların mantığı bilgiye, tarihe yönelik akıllarının zenginliğini taşıyor. Sorunuzun yanıtını bitirmeden tarihteki şu unutulmaz örneği de anacağım. Bilim adamlarından oluşan bir grubun Madame Curie’nin radyoaktivite alanındaki öncü buluşunu kabul etmekte uzun süre zorlanmalarını düşünelim. Madame Curie’nin eşi Dr. Pierre Curie’yi de bu buluşa dahil etme isteğini gösterirler. Uzun bir süre Madam Curie’yi aralarına almamakta diremişlerdir. Ve üstelik bakar mısınız, bunlar da bilim adamı.

Doğru, İstanbulu olduğumu sıklıkla belirtmem, bu kentin binlerce yıllık tarihine duyduğum sevgidendir. İstanbul’un her olumsuz değişimi beni hem üzüyor hem öfkelenendiriyor. Etiketen, estetik kaygısından çok çok uzak, salt ranta dönük hamlelerle deşilip duruyor bu güzelim kent. Her şey nasıl da bilgiden, akıldan uzak. Böylesi bir kente ruhunu veren tarihinden çok uzak yaklaşımlarla İstanbul arasız hırpalanıyor. Ben dünyanın öteki tarih kentlerinde bulundum, yaşadım. Geçmişle önemli bağlar taşıyan mimarilerini titizlikle koruyorlar. Paris’te, Roma’da, Floransa’da, Venedik’te, Prag’da. O kentlerin nüfusu arttıkça yerleşim gereksinmelerini ana noktaya dokunmayarak, tarihsel bağlarını koruyarak geliştiriyorlar. Dünyanın en önemli kayıtlarını taşıyan İstanbul’u anlamak, öğrenmek hamaset dolu nutuklardan geçmiyor. Bilgiden, ileri görüşten, akıllı bir korumadan, sevgiden geçiyor. Bu ana başlıklara daha fazla gecikmeden hızla dönmeliyiz.

Aynı söyleşide tüm öyküler arasında “Su Ustası Miraç”ın sizi çok etkilediğini söylemişsiniz. Hâlâ aynı fikirde misiniz? Neydi onda sizi etkileyen?

“Su Ustası Miraç”taki Vedat karakteri ‘60’ların dünyasındandır. İtirazları çok güçlüdür Vedat’ın. Öyküde yer alan yaşama Miraç’la ilginç bir ikili oluşturdukları kanısındayım.

Size yıllar sonra aynı soruyu sorsam, bu kitaptaki öyküler

içerisinden bir tanesine gönlünüz daha fazla kayıyor mu desem, ne cevap verirsiniz?

Yazdıklarımın edebiyat dışında olanları da sayarsam tümünün bende eşit değerleri taşıdığını söyleyebilirim. Gerisi ise okurla kurduğu ilişkiye bağlıdır. Bu soru en iyi onlar tarafından açıklanabilir diye düşünüyorum.

Kitap her baskısında kapağında bir kız çocuk fotoğrafıyla yayımlandı. Bu kez sizin çok güzel bir fotoğrafınızla yayımlandı. Çok da güzel olmuş. Siz mi istediniz bu değişikliği? Neydi nedeni?

50 yıl özel baskısının kapağını oluşturan fotoğraf, “Parasız Yatılı”yı yazdığım günlerde çekildi. Kapakta böylesi bir gönderme yapmayı istedim okurlarıma.

Sizin için Selim İleri, “Parasız Yatılı” ilk yayımlandığında “Panait Istrati ile Sait Faik’in küçük kız kardeşidir” diye yazmış. Bugün bu yorum için ne düşünüyorsunuz?

Değerli yazar Selim İleri’nin dostluk dolu bir açıklaması bu. Onun inceliklerle örülü dünyasında yetkin saydığı her metne böylesine gönülden gelen bir değerlendirmesi vardır. 1971’de, Bilgi Yayınevi’nde Tomris Uyar’ın “İpek ve Bakır”, Selim İleri’nin “Dostlukların Son Günü” ve “Parasız Yatılı” aynı günlerde basılmıştı. Bu, benim için güzel bir anıdır. **MS**